

AIŠKINAMASIS RAŠTAS
DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS PAKUOČIŲ IR PAKUOČIŲ ATLIEKŲ TVARKYMO
ĮSTATYMO NR. IX-517 5 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai:

Pagal šiuo metu galiojančius Lietuvos Respublikos pakuočių ir pakuočių atliekų tvarkymo įstatymo (toliau – PPATĮ) 5 straipsnio 1 dalyje nustatytus reikalavimus yra nustatyta prievolė ženklinti pakuotes, nurodant pakuotėms pagaminti naudotų medžiagų prigimtį tam, kad pakuotes būtų galima identifikuoti ir klasifikuoti.

1994 m. gruodžio 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 94/62/EB dėl pakuočių ir pakuočių atliekų (OL 2004 m. *specialusis leidimas*, 13 skyrius, 13 tomas, p. 349) su paskutiniais pakeitimais, padarytais 2015 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2015/720 (OL 2015 L 115, p. 11) (toliau – Direktyva 94/62/EB), 8 straipsnio 1 dalyje yra numatyta, jog „Laikydamosi Sutartyje nustatytų sąlygų, Taryba ne vėliau kaip po dvejų metų nuo šios direktyvos įsigaliojimo priima sprendimą dėl pakuočių ženklinimo.“ Direktyvos 94/62/EB 8 straipsnio 2 dalyje yra įtvirtinta, kad „Siekiant palengvinti pakuočių surinkimą, pakartotinį naudojimą, naudojimą, įskaitant ir perdirbimą, kad būtų lengviau tas pakuotes identifikuoti ir klasifikuoti pagal pramonės rūšis, ant pakuotės nurodoma naudotos(-ų) pakuotės medžiagos(-ų) rūšis remiantis Komisijos sprendimu 97/129/EB“.

Tačiau Taryba iki šiol nėra priėmusi sprendimo dėl privalomos pakuočių identifikavimo sistemos, kaip tai numatyta Direktyvos 94/62/EB 8 straipsnio 1 dalyje. 1997 m. sausio 28 d. Komisijos sprendimo 97/129/EB, nustatančio pakuočių medžiagų identifikavimo sistemą pagal Parlamento ir Tarybos direktyvą 94/62/EB dėl pakuočių ir pakuočių atliekų (OL 2004 m. *specialusis leidimas*, 15 skyrius, 3 tomas, p. 125) (toliau – Sprendimas 97/129/EB), preambulės 3 dalyje yra numatyta, jog „bent jau pirmajame etape identifikavimo sistema turi būti taikoma pasirinktinai (angl. *voluntary*)“. Pastebėtina, kad Sprendimo 97/129/EB preambulės 4 dalyje yra numatyta, jog „identifikavimo sistema bus periodiškai iš naujo svarstoma ir prireikus pataisoma Direktyvos 94/62/EB 21 straipsnyje nustatyta tvarka“. Be to, šio sprendimo 3 straipsnio 3 punkte įtvirtinta, kad „[s]prendimas dėl privalomos identifikavimo sistemos nustatymo bet kuriai medžiagai arba medžiagoms gali būti priimtas Direktyvos 21 straipsnyje nustatyta tvarka“. Pažymėtina, kad iki šiol Direktyvos 94/62/EB 21 straipsnyje nustatyta tvarka sprendimų, susijusių su identifikavimo sistemos persvarstymu ar privalomos identifikavimo sistemos nustatymu tam tikrai medžiagai ar medžiagoms, nepriimta. Atsižvelgiant į tai, kad iki šiol Taryba nėra priėmusi sprendimo dėl privalomo pakuočių ženklinimo, taip pat į Sprendime 97/129/EB įtvirtintą ir kol kas nepakeistą neprivalomą identifikavimo sistemos taikymo pobūdį bei Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimą, priimtą byloje *C-309/2002 Radlberger Getränkegesellschaft mbH & Co., S. Spitz KG prieš Badeno-Viurtenbergo federalinę žemę*, šiame etape valstybės narės turi teisę numatyti, kad pakuočių medžiagų identifikavimo sistema būtų taikoma savanoriškai.

Privalomi ženklinimo reikalavimai nenustatyti ir naujame žiedinės ekonomikos teisiniame reguliavime.

Kadangi prievolės taikyti privalomą identifikavimo sistemą nėra, Lietuvos Respublika, stodama į Europos Sąjungą, ženklinimo įsipareigojimų nurodyti pakuotei pagaminti naudotų medžiagų rūšis prisiimti neprivalėjo. Imperatyvi nuostata dėl privalomumo, esanti galiojančioje įstatymo redakcijoje, nebuvo notifikuota Europos Komisijai.

Pagal turimą informaciją apie kitose Europos Sąjungos šalyse taikomą ženklinimą, nurodant pakuotei pagaminti naudotų medžiagų rūšis, toks ženklinimas yra savanoriškas.

Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija gauna skundus ir paklausimus ne tik iš Lietuvos gamintojų bei importuotojų, juos vienijančių asociacijų, Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos, bet ir iš užsienio šalių gamintojų asociacijų, kuriuose atkreipiamas dėmesys į Lietuvoje taikomo reguliavimo neatitikimą Direktyvai 94/62/EB ir dėl to atsirandančias problemas dėl vienodų rinkos sąlygų taikymo.

Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerija 2019 m. sausio mėn. raštu Nr. (1.1.20-25) 10-535 informavo Lietuvos Respublikos aplinkos ministeriją dėl problemų, kylančių sveikatos apsaugos sistemoje užsakant importuojamus vaistus. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos teigimu, Europos Sąjungos vaistų gamintojai dėl papildomų kaštų įrangai nėra pasirengę tiekti vaistinius preparatus pakuotėmis nurodant pakuotėms pagaminti naudotų medžiagų prigimtį. Tai kelia susirūpinimą, kad šiuo metu galiojantis įstatymo nuostatų taikymas privalomai ženklinti pakuotes pagal mūsų šalyje galiojančius reikalavimus gali sutrikdyti vaistinių preparatų tiekimą Lietuvos rinkai, kas galėtų turėti neigiamos įtakos visuomenės sveikatai.

Europos teisės departamentas prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos raštu informavo Lietuvos Respublikos aplinkos ministeriją, kad į ją kreipėsi Prancūzijos ambasados atstovė dėl Prancūzijos vynu eksportuotojų asociacijos kreipimosi dėl PPATĮ 5 straipsnio 1 dalies nuostatų taikymo ir galimos įstatyme nustatytų reikalavimų neatitikties Europos Sąjungos teisės aktams. Pažymėtina tai, kad Prancūzijos vynu eksportuotojams pateikus skundą Europos Komisijai, tikėtina, būtų pradėta pažeidimo procedūra prieš Lietuvą.

Verslo atstovai akcentuoja, kad privalomas reikalavimas ženklinti pakuotes nurodant joms pagaminti naudotų medžiagų rūšis, tiek Lietuvos, tiek kitų Europos Sąjungos šalių gamintojams gali sąlygoti neproporcingai didelį gamybos kaštų ir galutinio produkto kainos padidėjimą. Tačiau, pastebėtina, kad gamintojai vis dažniau pažymi, iš ko sudaryta pakuotė. Tai sąlygoja verslo nusiteikimas informuoti vartotoją, propaguoti žiedinės ekonomikos principus (pvz., nurodant, kad pakuotė gali būti perdirbama), nors tyrimai rodo, kad vartotojai dar aktyviai nesidomi pakuotės ženklinimu. Be to, pakuočių ženklinimas nurodant joms pagaminti naudotų medžiagų prigimtį yra tik viena iš dalių visoje pakuočių ženklinimo sistemoje.

Pareiga informuoti visuomenę pakuočių atliekų tvarkymo klausimais: netinkamo pakuočių atliekų tvarkymo žala aplinkai ir žmonių sveikatai, pakuočių atliekų tvarkymo galimybės ir pan. gamintojams ir importuotojams yra nustatyta PPATĮ 7 straipsnio 1 dalies 3 punkte.

Vadovaujantis gamintojų ir importuotojų organizacijos veiklos organizavimo plano, finansavimo schemos ir švietimo programos rengimo, derinimo ir ataskaitų bei informacijos apie jų vykdymą teikimo tvarkos aprašo, patvirtinto Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2006 m. sausio 30 d. įsakymu Nr. D1-57, 11 punkte nustatyta tvarka, gamintojų ir importuotojų organizacijos, naudojantis Vieninga gaminių, pakuočių ir atliekų informacinė sistema (GPAIS), kasmet privalo parengti, suderinti su licencijas išduodančia institucija (Aplinkos apsaugos agentūra) ir pateikti švietimo programą, kurioje turi būti:

„11.1. dalis, kurioje aprašyta esama padėtis gaminių ar pakuočių atliekų tvarkymo srityje Lietuvos Respublikoje, nurodytos esamos problemos, pateiktos prioritetinės organizacijos švietimo programos kryptys, apibrėžti švietimo programos tikslai ir uždaviniai;

11.2. veiksmų programa, kurioje aprašytos švietimo programos įgyvendinimo priemonės, tikslinės grupės, tikslas ir apimtis (skaitinė reikšmė kiekvienam einamųjų kalendorinių metų ketvirčiui atskirai), finansavimo šaltinis ir lėšų suma, planuojama kiekvienai priemonei įgyvendinti.

12. Veiksmų programoje turi būti numatytos ne mažiau kaip 2 tęstinės priemonės (informaciniai stendai atliekų surinkimo vietose, informacijos teikimas interneto svetainėse, informacijos teikimas apie atliekų surinkimo vietas ir surinkimo sąlygas ir panašiai), vykdomos nuolat švietimo programos galiojimo metu, ir ne mažiau kaip 4 netęstinės priemonės (televizijos ir (ar) radijo laidos, straipsniai spaudoje, skrajučių platinimas ir panašiai), vykdomos ne rečiau kaip kartą per kalendorinį metų ketvirtį (toliau – ketvirtis) švietimo programos galiojimo metu.“.

Pagrindiniai švietimo ir informavimo tikslai yra efektyviausiais komunikacijos kanalais ir priemonėmis skatinti gyventojus, kad jie tinkamai rūšiuotų pakuočių atliekas, ugdyti aplinkosauginį sąmoningumą, populiarinti atsakingą visuomenės ir verslo požiūrį į pakuočių atliekų tvarkymą.

2017 m. sausio mėnesį Grynai.lt portale Aplinkos ministerijos iniciatyva įvykdyta visuomenės apklausa, kurios tikslas – nustatyti, ar gyventojai, pirkdami produktą, atkreipia dėmesį į ženkliuką, nurodantį, iš kokios medžiagos pagaminta pakuotė. Apklausoje dalyvavo 1311 gyventojų. Pagal apklausos rezultatus tik 27% gyventojų atkreipia dėmesį į ženkliuką, nurodantį, iš kokios medžiagos pagaminta pakuotė.

Atsižvelgiant į tai, kad Europos Sąjungos nustatytame reguliavime valstybėms narėms suteikiama diskrecijos teisė apsispręsti dėl pakuočių ženklinimo privalomumo, siekiant mažinti administracinę naštą ir kaštus, kurie galimai įtakoja ir supakuotų gaminių kainą, tikslinga įstatyme numatyti teisę (o ne pareigą) ženklinti pakuotes, nurodant medžiagų rūšis, iš kurių pagaminta pakuotė ir tinkamiausią pakuočių atliekų tvarkymo būdą (atsižvelgus į 2019 m. birželio 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą (ES) 2019/904 dėl tam tikrų plastikinių gaminių poveikio aplinkai mažinimo (OL 2019 L 155, p. 1)).

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai:

Įstatymo projektą parengė Aplinkos ministerijos Atliekų politikos grupės (vadovė Agnė Bagočiūtė, tel. 8 706 63670 el. p. agne.bagociute@am.lt, vyriausioji patarėja Laura Zukė, tel. 8 706 62705 el. p. laura.zuke@am.lt) vyriausioji specialistė Rita Šernauskienė (tel. 8 706 62701 el. p. rita.sernauskiene@am.lt).

3. Kaip šiuo metu yra teisiškai reglamentuojami įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai:

PPATĮ 5 straipsnio 1 dalyje nustatyta prievolė gamintojams ženklinti pakuotę nurodant medžiagą, iš kurios pagaminta pakuotė.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama:

PPATĮ projekte siūloma pakeisti PPATĮ 5 straipsnio 1 dalį numatant, kad pakuotės gali būti ženklinamos, nurodant pakuotėms pagaminti panaudotas medžiagas. Sudarius galimybę rinktis, ar norima ant pakuočių nurodyti joms pagaminti panaudotas medžiagas (PPATĮ projekto 1 straipsnis), gamintojai ir importuotojai galėtų apsispręsti dėl galimų papildomų lėšų, reikalingų pakuočių ženklinimui atlikti, taip pat įvertinti, kiek tai galėtų įtakoti jų supakuotų produktų konkurencingumą lyginant su kitų šalių gamintojų produktais. Be to, bus užtikrinta PPATĮ nuostatų atitiktis Europos Sąjungos teisės aktų reikalavimams.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymo projektą toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta:

Priėmus įstatymo pakeitimus tikėtinas teigiamas poveikis gamintojams ir importuotojams, kadangi pakuočių ženklinimas bus neprivalomas, tai leis sutaupyti lėšų, kurios būtų skirtos privalomam ženklinimui įgyvendinti. Neigiamų pasekmių priėmus Įstatymo projektą nenumatoma. Rizika dėl netinkamo ženklinimo gali būti mažinama stiprinant kontrolę, šviečiant verslą ir vartotojus dėl ženklinimo naudos tinkamam pakuotės perdirbimui, aplinkai.

6. Kokią įtaką priimtas įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai:

Įstatymas įtakos kriminogeninei situacijai ir korupcijai neturės.

7. Kaip įstatymo įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai:

Žr. 5 punkte pateiktą informaciją.

8. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios:

Įstatymą inkorporuojant į teisinę sistemą, priimti, keisti ar pripažinti netekusiais galios kitų įstatymų nereikės.

9. Ar įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka:

Įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos įstatymo ir Lietuvos Respublikos teisėkūros įstatymo ir kitų teisės norminių aktų rengimo tvarkos reikalavimų, atitinka bendrinės lietuvių kalbos normas.

10. Ar įstatymo projektas atitinka Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas bei Europos Sąjungos dokumentus:

Įstatymo projektas neprieštarauja Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatomis, Europos Sąjungos teisei.

11. Jeigu įstatymui įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, – kas ir kada juos turėtų priimti:

Priėmus įstatymą Aplinkos ministerija turės pakeisti Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2002 m. birželio 27 d. įsakymą Nr. 348 „Dėl Pakuočių ir pakuočių atliekų tvarkymo taisyklių patvirtinimo“.

12. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais):

Įstatymo įgyvendinimas nepareikalaus papildomų valstybės biudžeto lėšų. Įstatyme nenustatomos naujos funkcijos ir įpareigojimai, kuriems įgyvendinti valstybės institucijoms ar savivaldybėms reikėtų papildomų lėšų.

13. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados:

Nėra.

14. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis:
„pakuotė“, „atliekos“.

15. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai:

Nėra.

Aplinkos ministras
Kęstutis Mažeika
2019-07-04